

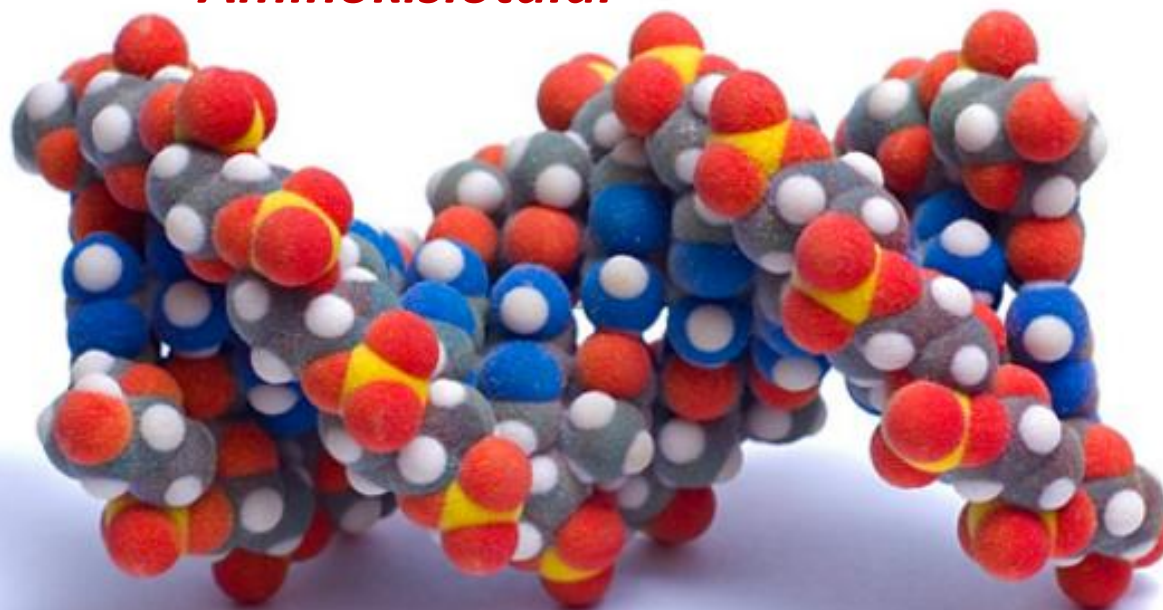
Aminokislotalar va oqsillar. Olinishi va xossalari

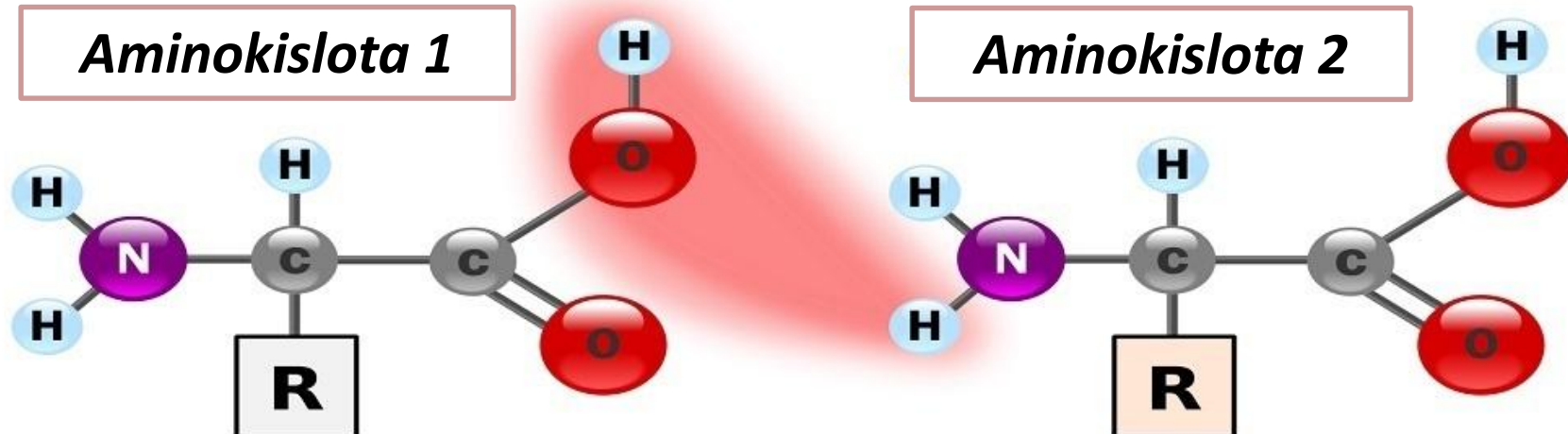
*10-sinf Kimyo fani darsligi
asosida 34-mavzu*

*Molekulasida amino – NH_2 va karboksil – COOH guruhlari bor organik birikmalarga **aminokislotalar** deyiladi.*

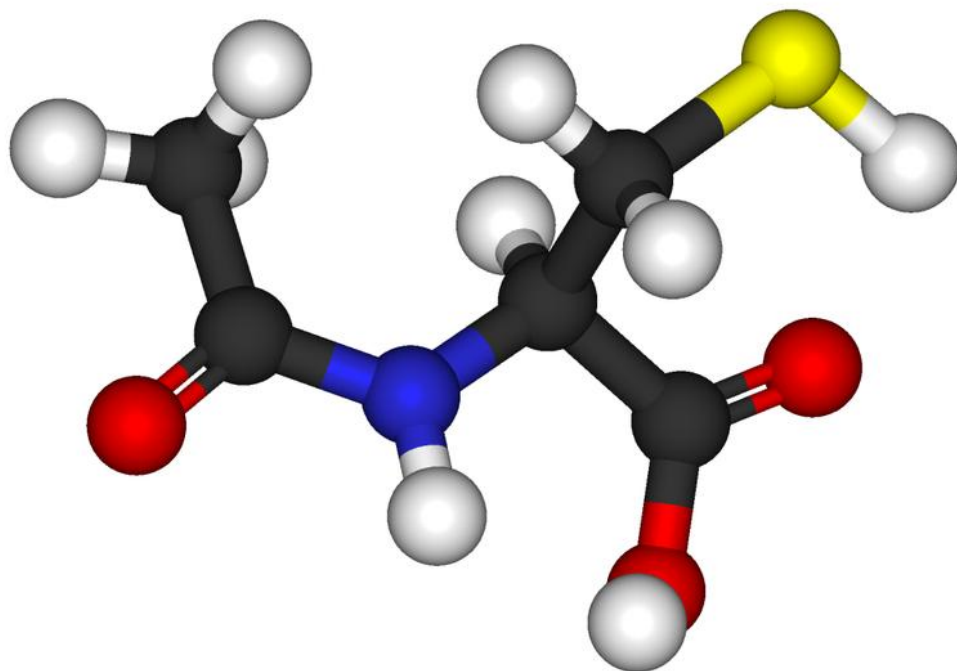
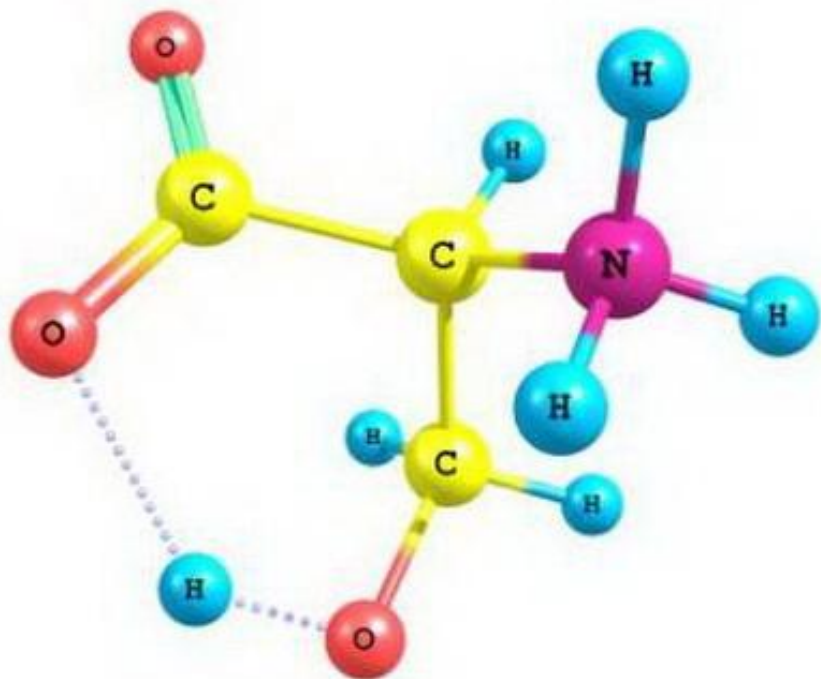
Aminokislotalar

Aminokislotalarni organic kislotalarning hosilalari deb, ya'ni kislotalar radikalidagi vodorod atomlarining aminogruppaga almashinishining natijasi deb qarash mumkin.

Sistematik nomenklatura bo'yicha karboksil hamda amino guruh tutgan asosiy zanjir tanlanadi va - NH₂ guruh o'рни ko'rsatililib, karboksildagi uglerod birinchi uglerod deb qaraladi.

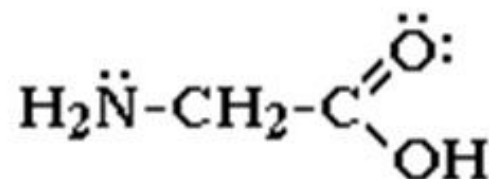
Olinishi. Aminokislotalar oqsillarni gidroliz qilib olinadi.

***Shuningdek,
xlorsirka kislota
ammaiak ta'sir
ettirib ham olish
mumkin.***

FIZIK VA KIMYOVIIY XOSSALARI.

α -aminokislotalar rangsiz kristall moddalar.
Ko'pchiligi suvda yaxshi eriydi, aminokislotalar ko'pincha shirin ta'mga ega, lekin noxush ta'mli va achchiq ta'mli aminokislotalar ham bor.

Indikatorlar rangiga ta'siri. Monoaminomonokarbon va diaminodikarbon aminokislotalar indikator rangini o'zgartirmaydi.

Tuzlarning hosil bo'lishi. α -aminokislotalar bir vaqtning o'zida asosli aminogruppa va kislotali karboksil guruhlariga ega.

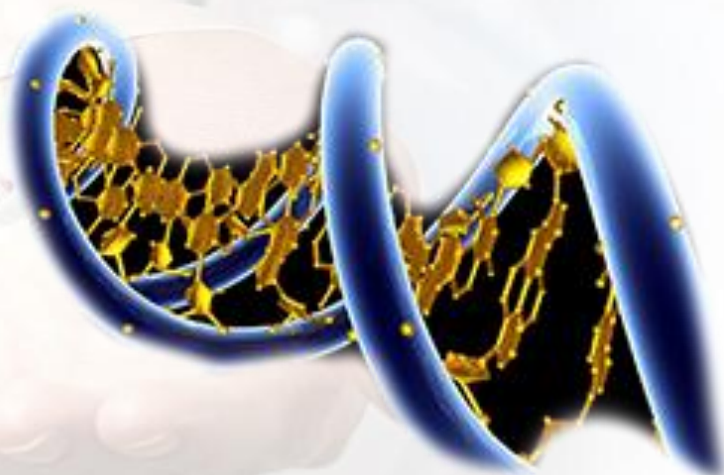

Ishlatilishi. Aminokislotalar organizm oqsilini hosil qilishda eng zarur moddalardir. Bu moddalar inson va hayvonlar iste'mol qilayotgan ozuqasi tarkibida bo'ladi.

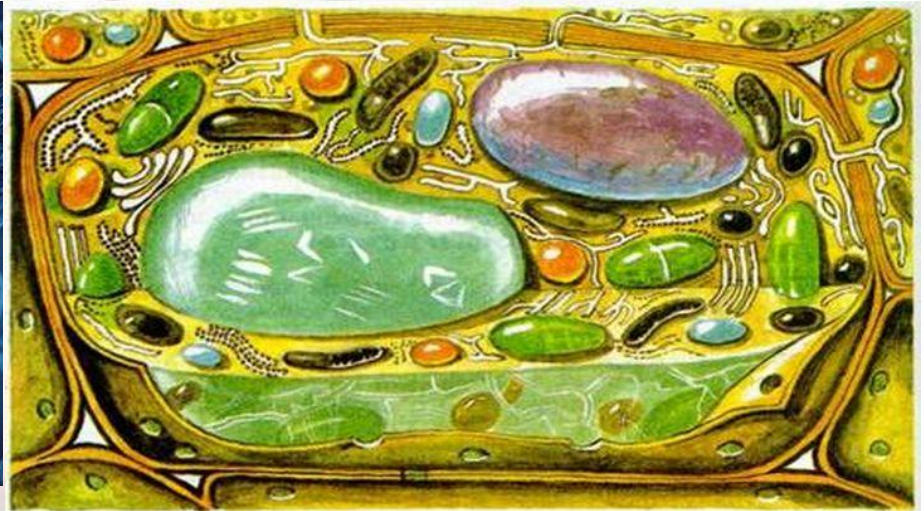
PEPTIDLAR VA OQSIL MODDALAR

Peptid deb, oqsillarning asosini tashkil etuvchi ikki yoki undan ortiq aminokislotalarni polikondensatlanishidan hosil bo'lgan moddalar deb qarash mumkin.

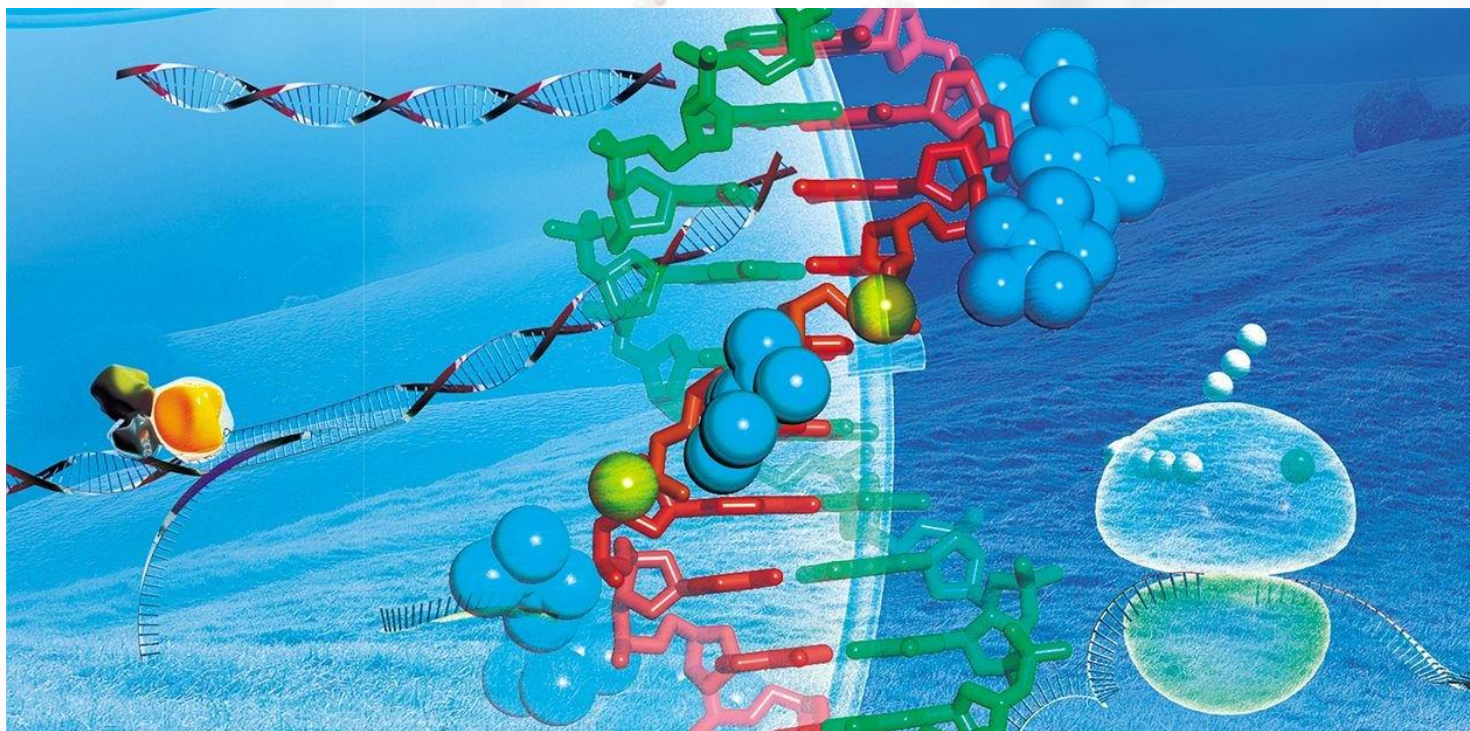
TABLATDA TARQALISHI.

Oqsillar o'simlik protoplazmasining asosini tashkil etadi. Ular hayvonlarning qoni, suti, muskul va tog'ayi tarkibida bo'lib muhim hayotiy ro'l o'ynaydi.

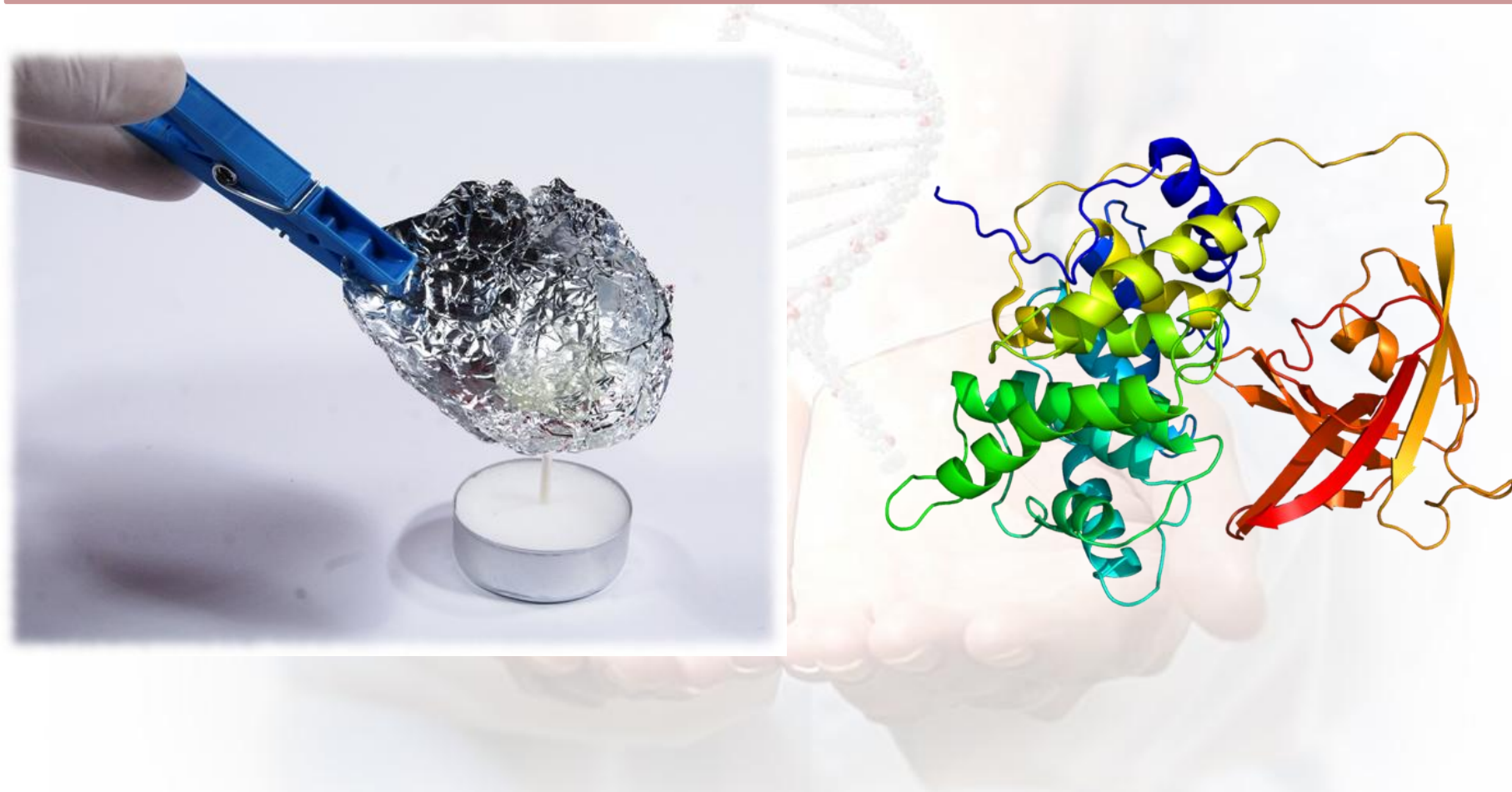

*Sinflanishi. **Oqsillar kimyoviy tarkibiga ko'ra oddiy va murakkab oqsillarga bo'linadi.***

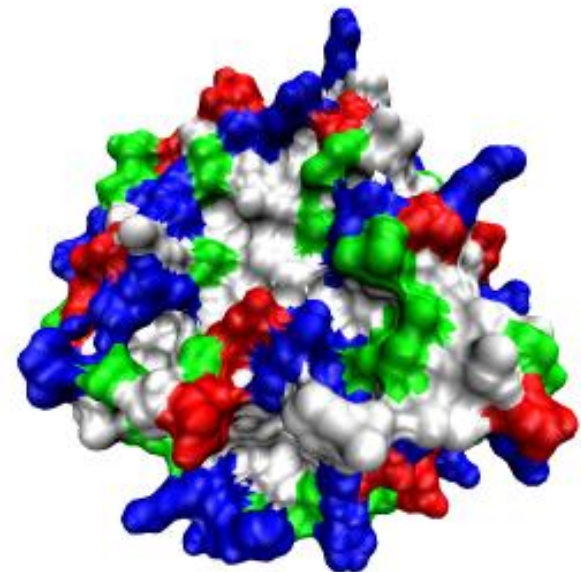
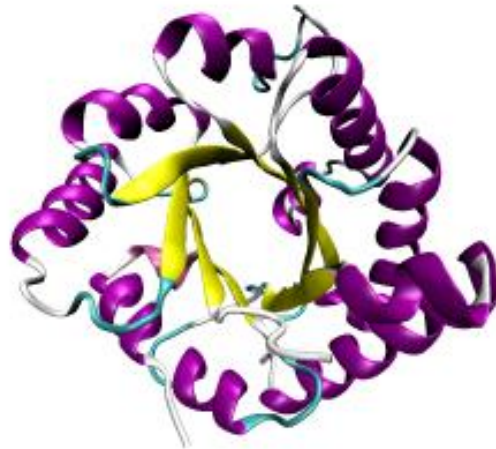
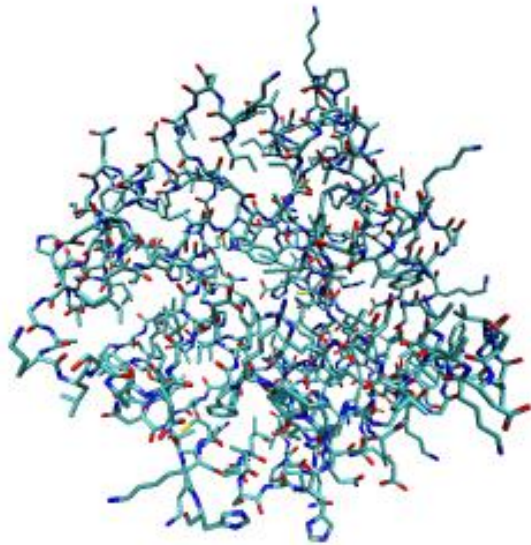
Oddiy oqsillar yoki proteinlarga to'liq gidrolizlanganda faqat aminokislotalar hosil bo'luvchi oqsillar kiradi. Ular oqsillar orasida ko'pchilikni tashkil etadi.

Oqsillarning umumiy xossalari. Oqsillarning biologik faolligi ularning molekulasini fazoviy tuzilishi va kimyoviy tuzilishiga bogʻliq boʻladi.

Oqsillar denaturatsiyasi - bu oqsillar konfiguratsiyasining (ikkilamchi va uchlamchi strukturalarining) qizdirish, radiatsiya, kuchli kislota, ishqorlar, og'ir metallar tuzlari, kuchli silkitish ta'sirida buzilishidir.

Oqsillarning biologik ahamiyati. Oqsillar tirik organizmlarning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, ular barcha o'simlik va hayvon hujayralarining protoplazmalari va yadrolari tarkibiga kiradi.

Oziqda oqsil yetishmovchiligi yoki bo'lmashligi og'ir kasalliklarga olib keladi. Oqsillarning oziq qiymati ulardagi aminokislota tarkibi, almashinmaydigan **aminokislotalari** bilan belgilanadi.

